

IN MEMORIAM

EVANGELISTA VILANOVA I BOSCH

(Rubí, 1927 – Manresa, 2005)

El dia 9 d'abril del 2005 moria, a setanta-vuit anys d'edat i més de seixanta de vida religiosa, dom Evangelista Vilanova. Qui era? El conjunt d'estudis publicats en el seu honor amb motiu de la jubilació són unes bones fites per a anar seguint la seva biografia (*Fe i Teologia en la Història. Estudis en honor del Prof. Dr. Evangelista Vilanova*, 1977).

Joan Vilanova i Bosch naixia a Rubí el 19 de novembre de 1927 i rebia en aquesta, aleshores petita vila vallesana, la seva formació, de mans d'un pare mestre, de l'escola pública i de l'escoltisme amb l'empremta de Mn. Batlle. A setze anys ingressà al monestir de Montserrat, on féu la professió solemne el 15 d'agost de 1949 i on, tres anys més tard (24 d'agost de 1952) rebia l'ordenació presbiteral.

La seva formació acadèmica tingué una primera part a Montserrat i més tard al Pontifici Col·legi Benedití de Sant Anselm de Roma, culminada amb la seva tesi doctoral (1957) sobre *Regula Sancti Pauli et Stephani. Edició crítica i comentari*, editada dos anys més tard. Vilanova ha estat tota la vida un monjo d'una sola peça, com també un cristià i un teòleg. Això porta dificultats, evidentment, i ell en va tenir, en signar diversos manifestos: el de trenta-tres teòlegs «contra la resignació en l'Església» (1972), el de vint-i-nou teòlegs sobre la involució en l'Església (1984) i el d'un grup de professors de la Facultat de Teologia de Catalunya, publicat «amb motiu dels vint-i-cinc anys» (1992) d'aquesta institució. La tercera etapa de la seva formació està vinculada a la intensa relació amb els dominics francesos de Le Saulchoir, sobretot amb M.-D. Chenu, del qual Vilanova es professava deixeble i que ens ha deixat una abundosa i interessant correspondència; també amb Y. Congar; poc després establia una fraternal relació amb J.-P. Jossua, com també ho fou la relació amb Giuseppe Alberigo, que li demanà de formar part de l'equip de treball de la «Història del Concili Vaticà II», un tast de la qual vam tenir en la lliçó inaugural del curs 1995-1996 a la Facultat de Teologia de Catalunya, titulada *El Concili Vaticà II (1962-1965). Trenta anys d'interpretacions*. El seu darrer treball, que publicarà pòstumament la revista *Vida Nueva* (3-12-2005) és dedicat als quaranta anys del Concili Vaticà II.

La incorporació a aquesta important obra, fonamental per a conèixer la teologia de la darrera meitat del segle XX, culminava una de les línies de força de l'activitat docent i investigadora de Vilanova. La *Història de la teologia* ha estat la matèria central de la seva llarga docència a la Facultat de Teologia de Catalunya (1968-1997) i també l'obra més important de la seva producció: els tres volums de la *Història de la teologia cristiana*, repartits entre «Des dels orígens fins al segle XV» (1984), «Prereforma, reformes, contrareforma» (1986) i «Segles XVIII, XIX i XX» (1989). En la presentació de la segona edició del primer volum, Vilanova recomana que la teologia sigui ensenyada com a història, recorda que no existeix «la història» i acaba dient: «no hi ha una història definitiva de res; només hi ha històries, balbuces humans que no ens donen la resposta definitiva, sinó aquelles respostes només que s'inspiren en les preguntes o qüestions que han estat plantejades. Heus aquí la modèstia que s'imposa a l'historiador i també al teòleg» (*Història de la Teologia Cristiana. I, Des dels orígens fins al segle XV*, p. 9). Molts del seu entorn vam experimentar que aquesta crida a la modèstia no era una posa sinó una manifestació de la humilitat de l'home agafat per la Saviesa; Vilanova la visqué tant durant la redacció com durant la revisió dels dos primers volums. Altres no li van perdonar la magnitud i la importància de l'obra, publicada, no s'oblidi, en català, que adquiria així carta de naturalesa per a explicar tota la teologia; a partir d'aquest moment dom Evangelista Vilanova va començar a sentir notables fredors al seu voltant.

La *Història de la teologia* fou l'obra de la seva plenitud d'investigador, però la seva obra és força més extensa: 15 llibres (10 originàriament en català i 5 en castellà), 17 introduccions i pròlegs, i més de 500 articles en són testimoni fefaent. Bona part del primer bloc tenen com a objecte l'estudi de Déu i el seu coneixement, la fe amb les seves implicacions vitals, l'Església i el laicat, mentre que en el segon bloc els temes amplien el camp, anant també a terrenys de frontera, on també cal situar la major part dels articles, molts d'ells publicats dins *Qüestions de Vida Cristiana*.

Aquesta és una segona línia d'acció intel·lectual que cal tenir present en parlar d'Evangelista Vilanova: la direcció de *Qüestions de Vida Cristiana*, que, segons Jordi Bruguera, «és potser l'exponent més revelador de la personalitat teològica d'Evangelista Vilanova». La direcció li fou confiada per l'abat Aureli M. Escarré l'any 1957 i la dirigí fins a 1996. En el seu *comiat* com a director durant quaranta anys, Vilanova escrivia: «continuem al voltant d'una revista que té la seva història, marcada per la societat catalana i per l'Església que s'hi sent encarnada. Això li ha donat un estil de treball, on gent d'origen divers ens hem retrobat, hem discutit, hem inventat» (*QVC* 184 [1999] 98); a fe que ho havia aconseguit, agermanant un bon grup de col·laboradors i superant, sobretot en l'etapa franquista, el que això representava. Noranta un articles són signats per ell, que juntament amb els setanta-set articles a la revista *Serra d'Or*, signifiquen la reflexió del dia a dia sobre tot allò que afecta persones, institucions, i sobretot signifiquen l'encarnació de la fe en les coses del món i de la societat.

No es pot cloure el record de dom Evangelista Vilanova sense recordar el seu magisteri. En van fruir especialment els joves monjos de l'abadia de Montserrat (1953-2001) i els alumnes de la Facultat de Teologia de Catalunya (1968-1997), però també els alumnes de moltes altres entitats docents; destaca per la seva durada la dedicació al Centre d'Estudis Pastorals de Catalunya (1968-1993), a l'Institut d'Estudis Socials de Barcelona (1971-1990), a l'Institut de Teologia (Barcelona), a l'Escola de Teologia

(Vic) i al Centre de Pensament Cristià (Manresa). Seminaris de Catalunya i Espanya, així com cursets al Brasil, a Xile i a l'Argentina, el tingueren com a professor i el Centre d'Espiritualitat i Vida Religiosa de Barcelona (CEVRE), òrgan de la Unió de Religiosos de Catalunya, a més a més com a director, des d'on impulsà el I Congrés de Vida Religiosa de Catalunya (1993-1995). Membre de l'Associació Europea de Teòlegs i de l'Associació de Teòlegs Catalans, que presidí (1975-1979, 1989-1994); en ambdós casos en fou membre des de la fundació.

Home de rigor científic ensems que creador de consens, fou cridat a formar part del Consell Assessor de la Col·lecció «Clàssics del Cristianisme» (1988-2005) i a l'assessoria teològica de la Gran Enciclopèdia Catalana. Formà part dels consells de redacció de les revistes *Concilium* i *Phase* i dirigí les col·leccions «Ecclesia», «Theologia» i «Documents del Vaticà II» de l'Editorial Estela.

El seu epitafi bé podrien ser les paraules que Pau de Bernried posa en llavis de Gregori VII, el monjo Hildebrand: «He estimat la justícia i he odiat la iniquitat; per això moro a l'exili.» Bé poden haver estat aquestes les darreres paraules d'aquest altre monjo, també amic de la justícia, pronunciades en el silenci d'una habitació de l'hospital de Sant Joan de Déu (Manresa), quan a la matinada del dia 9 d'abril d'enguany, acompanyat d'un novici, afrontava el pas a l'eternitat. L'exili va presidir la situació vital de dom Evangelista Vilanova, monjo benedictí de l'abadia de Santa Maria de Montserrat, durant els quatre darrers anys de la seva vida. L'exili exterior, vuit mesos, acollit pels fills de sant Ignasi al Casal Borja, de Sant Cugat del Vallès (gener-agost 2001), i després en llargues estades, que l'ajudaven a suportar amb serenitat i ferma l'exili intramurs de l'abadia de Montserrat, de la qual mai no es volgué separar malgrat que molts dels seus amics, preocupats per la seva salut, marcada per un limfoma latent, li ho aconsellaven. Mentre va poder, va atendre generosament els monjos ancians. Que descansi en pau.

Joan Bada

RAMON TORRELLA CASCANTE (Olesa de Montserrat, 1923 – Tarragona, 2004)

El dia 22 d'abril del 2004 moria a Tarragona Mons. Ramon Torrella Cascante, arquebisbe emèrit d'aquella seu, que havia regit des de l'any 1983 fins a l'any 1997. Havia nascut a Olesa de Montserrat el 30 d'abril de 1923, el primer de cinc germans, quatre homes i una noia, la Maria Assumpció: a aquesta «germaneta» (així l'anomenava), amb síndrome de Down, li va dedicar un afecte molt especial; i qui sap si aquesta circumstància del seu entorn familiar no va marcar la seva sensibilitat i la seva profunda humanitat, quan la Providència el va situar en el centre d'importants esdeveniments eclesials a Barcelona, a Madrid, a Roma, a Catalunya i a tot l'Estat espanyol. En efecte, l'any 1945 obtenia el títol d'enginyer tèxtil, i aquell mateix any entrava al seminari de Barcelona i era ordenat prevere el 25 de juliol de 1953 per Mons. Gregorio Modrego. Entre 1952 i 1957 va obtenir, a la Universitat Gregoriana de Roma, els graus de doctor en Teologia i de llicenciat en Ciències Socials. Entre els anys 1959